

کد اختصاصی: ۷۱۸۹۳-۱-۹۹۲۰

International Conference on The Second Phase of the Islamic Revolution : دومین همایش بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی:

The School of Martyr Soleimani ;

مکتب شهید سلیمانی

A Model for Training Jihadi Civilization-Making Managers

الگوی تربیت مدیران جهادی تمدن ساز

International Conference on The School of Martyr Soleimani (ICSMS 2021)

Components of educational jurisprudence of Shahid Soleimani school

Seyed Mohammad Heidari Khormizi^۱

Mehdi Shoushtari^۲

Abstract

The school is in the thoughts and ideas. Thoughts are also a fluent and continuous flow that manifests itself throughout history. In a school, a set of personal beliefs about: the world, society, ethics is analyzed, so the components of the educational jurisprudence of Shahid Soleimani school constitute the educational aspect of the monotheistic worldview of this leader of the resistance. The present research is descriptive and uses sources. Library and memoirs quoted about him, after explaining the concept of school, education and educational jurisprudence, explains the concept of educational jurisprudence of Shahid Soleimani school and while pointing to the influential factors in the pillars of education, the components of Shahid Soleimani educational jurisprudence are reminded that Some are: military genius with the spirit of war and courage, the spirit of martyrdom with sincerity, spirituality with reliance on the Ahl al-Bayt (AS), guardianship, transnationalism with mastery of negotiation techniques in the field of diplomacy, hard work with simplicity, Conscientiousness and worldview, the power of prudence and prudence combined with sound logic, attention to the principle of perfectionism along with understanding the truth of the world, freedom and liberty.

Keywords: *Shahid Soleimani, Shahid Soleimani School, Educational Jurisprudence*

^۱. Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Theology, Shahid Mahallati Higher Education Complex, Qom, Iran.

^۲. Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Theology, Shahid Mahallati Higher Education Complex, Qom, Iran.

مؤلفه‌های فقه تربیتی مکتب شهید سلیمانی

** مهدی شوشتری

* سیدمحمد حیدری خورمیزی

چکیده

مکتب در افکار و اندیشه‌ها جای دارد. اندیشه‌ها نیز جریانی روان و مستمریست که در طول تاریخ جلوه می‌کند. در یک مکتب مجموع اعتقادات شخص درباره: جهان، اجتماع، اخلاق را مورد واکاوی قرار می‌گیرد لذا مؤلفه‌های فقه تربیتی مکتب شهید سلیمانی جنبه تربیتی جهانی‌توحیدی این سردار مقاومت را تشکیل می‌دهد، پژوهش پیش رو با شیوه توصیفی و استفاده از منابع کتابخانه‌ای و خاطرات نقل شده درباره ایشان، پس از تبیین مفهوم مکتب، تربیت و فقه تربیتی، مفهوم فقه تربیتی مکتب شهید سلیمانی را تشریح نموده و ضمن اشاره به عوامل تأثیرگذار در ارکان تربیت، مؤلفه‌های فقه تربیتی شهید سلیمانی را یادآور می‌شود که برخی عبارتند از: نبوغ نظامی توأم با روحیه سلحشوری و شجاعت، روحیه شهادت طلبی توأم با اخلاص، معنویت توأم با تمسک به اهل بیت (ع)، ولایت‌مداری، فرامرزی بودن توأم با تسلط به فنون مذاکره در عرصه دیپلماسی، سخت‌کوشی توأم با سادگی، تکلیف‌گرایی و جهان‌نگری، قدرت تدبیر و سنجیدگی توأم با منطق استوار، توجه به اصل کمال طلبی توأم با درک حقیقت دنیا، حریت و آزادگی.

کلیدواژه‌ها: شهید سلیمانی، مکتب شهید سلیمانی، فقه تربیتی

* استادیار گروه فقه و مبانی حقوق، دانشکده الهیات، مجتمع آموزش عالی شهید محلاتی (ره)، قم، ایران. نویسنده مسئول.
استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات، مجتمع آموزش عالی شهید محلاتی (ره)، قم، ایران.
dr.heidary436@gmail.com (ایمیل سازمانی) dr.heidary436@smc.ac.ir (ایمیل اصلی)
** استادیار گروه فقه و مبانی حقوق، دانشکده الهیات، مجتمع آموزش عالی شهید محلاتی (ره)، قم، ایران.

مقدمه

شخصیت آدمی بسیار پیچیده است و برای شناخت آن حتماً باید ابزارهای متعددی چون آزمون‌های شخصیت، مصاحبه‌های بالینی و مشاهده علمی داشت تا شاید بتوان اندکی از شخصیت پیچیده هر آدمی را شناخت. وقتی می‌خواهی درباره شخصیتی مانند شهید سلیمانی نظر علمی ارائه شود و راز و رمز مکتب تربیتی او را بی‌بریم، کار کمی سخت است، چرا که او شخصیتی کم حرف پر عمل است و اطلاعات چندانی از رفتارها و گفتارهایش در دست نیست تا از آن طریق بتوان شخصیتش را شناخت. اما روان‌شناسان شخصیت نیز می‌دانند که آدمی کنجکاو است و این کنجکاوای گاه در مورد شخصیت‌های در سایه و ناشناخته بیشتر می‌شود. به همین دلیل باید از منابع دیگر اطلاعاتی نظیر رصد کردارها و گفتارهای فرد و خاطرات نزدیکانش به ویژگی‌های شخصیت او پی برد. حال، سوال دیگری که مطرح می‌شود این است که مولفه‌های فقه تربیتی شهید سلیمانی چه هستند؟

مکتب یک سلسله اعتقادات و آداب کلی است. و مذهب راه و روش خاص متدین شدن به آن مکتب می‌باشد که در حقیقت انشعابات آن دین و آیین و مکتب می‌باشد. البته توجه شود که واژه‌ی مکتب به معنی دین نیست؛ بلکه اعم از دین می‌باشد. لذا مکاتب یا بشری‌اند یا الهی؛ که این مکاتب الهی را دین گویند. پس اگر بخواهیم مکاتب را بشماریم می‌گوییم: مکتب اسلام، مکتب مسیحیت، مکتب بودیسم، مکتب مارکسیسم، مکتب پراگماتیسم (سود گرایی) و ... مذهب یا نحله به شعبات گوناگون همین مکاتب می‌گویند؛ لکن واژه‌ی مذهب بیشتر در شعبات مکاتب الهی (ادیان) کاربرد دارد. ضمناً باید دانست که گاه در خود یک مذهب نیز شعباتی حاصل می‌شود؛ مثل: فرقه‌های اشاعره و معتزله و ماتریدیّه که از شعبات مذهب تسنن می‌باشند؛ یا فرقه‌های امامیه، اسماعیلیه و زیدیه که از شعبات مذهب شیعه‌اند. به این شعبات نیز گاه مذهب و گاه فرقه می‌گویند. خود این فرقه‌ها نیز گاه شعباتی دارند که معمولاً آنها را مسلک می‌گویند. البته باید دانست که این واژه‌ها استعمالات خط‌کشی شده و دقیق ندارند؛ لذا گاه به جای یکدیگر نیز به کار می‌روند. مثلاً گفته می‌شود: مکتب تشیع، مکتب اهل سنت، مذهب اسماعیلیه، مذهب اشاعره، مسلک معتزلی و

....

مکتب اسلام، مکتب امام حسین (ع)، مکتب امام صادق (ع)، مکتب امام خمینی (ره)، مکتب انقلاب و «مکتب فرآیند تحقق اهداف اسلامی» نیز از جمله مواردی محسوب می‌شوند که بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی کاربرد فراوانی پیدا کرده‌اند و علی‌رغم تفاوت‌های شکلی و بعضاً محتوایی، هیچ‌یک در مغایرت با هم قرار ندارند.

فقهای شیعه در کتب خود بحث مستقلی راجع به تربیت در نظر نگرفته‌اند و تنها در لابه‌لای

مباحث حضانت و ولایت و گاه به مناسبت احکام نماز و روزه و غیر آن متعرض احکام آن شده‌اند. در این باره جمالتی از بزرگانی چون کاشف الغطاء و دیگران نقل خواهد شد. بله، فقهای معاصر به این فضا نزدیک تر شده‌اند و مطالب بیشتری ارائه داده‌اند؛ چنان که در آثار مرحوم خویی به چشم می‌خورد. «فقه تربیتی» به عنوان دانشی میان‌رشته‌ای در دوران معاصر به همت استاد اعرافی و سایر محققان و پژوهش‌گران عرصه تربیت دینی بر آن است تا بتواند این نقص را برطرف سازد و تربیت دینی را به جایگاه والایش در صدر گفت‌وگوهای علمی برساند.

پژوهش حاضر درصدد یافت مولفه‌های تربیتی شهید سلیمانی البته از دیدگاه فقه است تا بتوان به این راز و رمز زندگی‌اش پی برد و این که آیا می‌توان به سلسله اعتقادات و آداب کلی شخصیت شهید سلیمانی واژه مکتب را الصاق کرد؟ لذا در ابتدا واژه‌های مهم پژوهش واکاوی می‌شود و در ادامه اصل بحث مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

پیشینه پژوهش

فقهای شیعه در کتب خود بحث مستقلی راجع به تربیت در نظر نگرفته‌اند و تنها در لابه‌لای مباحث حضانت و ولایت و گاه به مناسبت احکام نماز و روزه و غیر آن متعرض احکام آن شده‌اند. در این باره جمالتی از بزرگانی چون کاشف الغطاء و دیگران نقل خواهد شد. بله، فقهای معاصر به این فضا نزدیک تر شده‌اند و مطالب بیشتری ارائه داده‌اند؛ چنان که در آثار مرحوم خویی به چشم می‌خورد. «فقه تربیتی» به عنوان دانشی میان‌رشته‌ای در دوران معاصر به همت استاد اعرافی و سایر محققان و پژوهش‌گران عرصه تربیت دینی بر آن است تا بتواند این نقص را برطرف سازد و تربیت دینی را به جایگاه والایش در صدر گفت‌وگوهای علمی برساند.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش توصیفی تحلیلی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

۱. بررسی زمینه‌های ارتباط و تعامل دو عرصه فقه و تربیت در زندگی شهید سلیمانی در یک جامعه اسلامی مهم است. چرا که فقه تربیتی به عنوان دانشی که ماهیت دینی و اسلامی دارد با تربیت به عنوان فرایندی که می‌تواند اسلامی باشد، دارای تأثیر و تأثراتی هستند که آثار و نتایج آن‌ها در جهت تربیت چنین شخصیتی برای جهان اسلام آشکار می‌گردد، زیرا از سویی، نقش فقه در تربیت شهید سلیمانی می‌تواند به فرایند دینی

شدن او کمک نموده و بخشی از محتوای زندگی اسلامی او را پوشش دهد و از سوی دیگر، تربیت با اصول و شیوه‌هایی که دارد، می‌تواند به فرایند پای بند شدن افراد جامعه اسلامی به مانند شهید سلیمانی به عنوان یک الگو ملموس برای جوان کمک شایان توجهی نماید.

۲. تربیت، ایجاد عادات و ملکاتی در فرد است که او را به سوی کمال سوق دهد. دین نسبت به امر تربیت ساکت نیست. تربیت فریضه‌ای الهی است و بر مریدان که متولی تربیت هستند و در صدر آنان پدر و مادر، لازم است که به وظیفه خود آگاه شوند و با به کارگیری روش‌های مناسب و مطلوب، به انجام وظیفه بپردازند.

۳. تربیت شهید سلیمانی برگرفته از مولفه‌های فقه تربیتی است که مستند اصلی آن توحید است. این مولفه‌های فقه تربیتی است که شهید سلیمانی را تبدیل به یک مکتب می‌کند. «مکتبی» که از ناحیه ولی فقیه بر فردی چون شهید سلیمانی آن‌هم برای اولین بار، مهم می‌نماید. و او را از حیثیت فرد بودن و شخص بودن خارج می‌کند و در حوزه «افکار و اندیشه، مرام و عقیده، روش و منش، حوزه نفوذ اجتماعی» وارد می‌سازد.

۴. خود این مکتب ماندگار و بالنده و پویا برای تمام مکاتب جهان مری می‌شود، حتی مکاتبی که در افکار و اندیشه‌ها و در حصار تنگ افراد و گروه‌ها و جریان‌های سیاسی انحراف پیدا کرده و از حیز انتفاع خارج شده‌اند.

۵. این مکتب، از سنخ فرهنگ و اندیشه است و وقتی از جنس فرهنگ باشد، در آن صورت مرز جغرافیایی نمی‌شناسد. بلکه امری فرامرزی است. مرزها را درمی‌نوردد و در اعماق جان و فکر انسان‌های آزادی‌خواه و حق طلب در سراسر جهان رسوخ می‌نماید.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

الف. نتیجه‌گیری

شخصیت سردار پرافتخار شهید سلیمانی دارای ابعاد و جنبه‌های گوناگون است، تربیت او نیز دارای ابعاد گوناگون است. مهم‌ترین آن‌ها ابعاد جسمی، اخلاقی، اجتماعی و عقلی او می‌باشد. که فقه در تمام این ابعاد نقش اساسی دارد. بررسی زمینه‌های ارتباط و تعامل دو عرصه فقه و تربیت در زندگی شهید سلیمانی در یک جامعه اسلامی مهم است. چرا که فقه تربیتی به عنوان دانشی که ماهیت دینی و اسلامی دارد با تربیت به عنوان فرایندی که می‌تواند اسلامی باشد، دارای

تأثیر و تأثراتی هستند که آثار و نتایج آن‌ها در جهت تربیت چنین شخصیتی برای جهان اسلام آشکار می‌گردد، زیرا از سویی، نقش فقه در تربیت شهید سلیمانی می‌تواند به فرایند دینی شدن او کمک نموده و بخشی از محتوای زندگی اسلامی او را پوشش دهد و از سوی دیگر، تربیت با اصول و شیوه‌هایی که دارد، می‌تواند به فرایند پای بند شدن افراد جامعه اسلامی به مانند شهید سلیمانی به عنوان یک الگو ملموس برای جوان کمک شایان توجهی نماید. چرا که تربیت، ایجاد عادات و ملکاتی در فرد است که او را به سوی کمال سوق دهد. دین نسبت به امر تربیت ساکت نیست. تربیت فریضه‌ای الهی است و بر مریبان که متولی تربیت هستند و در صدر آنان پدر و مادر، لازم است که به وظیفه خود آگاه شوند و با به کارگیری روش‌های مناسب و مطلوب، به انجام وظیفه بپردازند. تربیت شهید سلیمانی برگرفته از مولفه‌های فقه تربیتی است که مستند اصلی آن توحید است. این مولفه‌های فقه تربیتی است که شهید سلیمانی را تبدیل به یک مکتب می‌کند. «مکتبی» که از ناحیه ولی فقیه بر فردی چون شهید سلیمانی آن‌هم برای اولین بار، مهم می‌نماید. و او را از حیثیت فرد بودن و شخص بودن خارج می‌کند و در حوزه «افکار و اندیشه، مرام و عقیده، روش و منش، حوزه نفوذ اجتماعی» وارد می‌سازد. در اینصورت است که خود این مکتب ماندگار و بالنده و پویا برای تمام مکاتب جهان مریبی می‌شود، حتی مکاتبی که در افکار و اندیشه‌ها و در حصار تنگ افراد و گروه‌ها و جریانات سیاسی انحراف پیدا کرده و از حیز انتفاع خارج شده‌اند. چرا که دیگر این مکتب، از سنخ فرهنگ و اندیشه است و وقتی از جنس فرهنگ باشد، در آن صورت مرز جغرافیایی نمی‌شناسد. بلکه امری فرامرزی است. مرزها را درمی‌نوردد و در اعماق جان و فکر انسان‌های آزادی‌خواه و حق‌طلب در سراسر جهان رسوخ نموده و آنان را به راه اسلام حقیقی و نه تشیع انگلیسی و تسنن آمریکایی رهنمون می‌سازد.

منابع

۱. ابن عمر، مفضل، توحید المفضل، قم، داوری، بی‌تا.
۲. ابن منظور، ابوالفضل، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دار الفکر للطباعة و النشر و التوزیع، ۱۴۱۴ق.
۳. اعرافی، علیرضا، فقه التریبه؛ نظریه‌ای نو در علوم تربیتی اسلامی، مجله معرفت، سال ۱۵، ش ۱۰۴، ص ۱۱.
۴. برگرفته از مقاله درنگی در اصطلاح مکتب فقهی - مجله فقه - دفتر تبلیغات اسلامی - شماره ۵۳.
۵. حاجی صادقی، عبدالله، مصاحبه نه ویژگی سردار دلها، خبرگزاری مهر، ۲۵ اسفند ۱۳۹۸.

<https://www.mehrnews.com/news/4877896>

۶. صدر، سید موسی، پژوهشهای قرآنی، ۱۳۸۸، ش ۵۹ و ۶۰، ویژه نامه قرآن و فلسفه تربیت.
۷. کاشف الغطاء، محمدحسین بن علی، سؤال و جواب، مؤسسه کاشف الغطاء، بی تا.
۸. گاستون میلاره، معنی و حدود تربیتی، ترجمه علی محمد کاردان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران،
۹. گلپایگانی، مجمع المسائل آیه الله گلپایگانی، به نقل از العروة الوثقی.
۱۰. لنگرودی، محمد جعفر جعفری، مکتب‌های حقوقی در حقوق اسلام، دیپاچه، چاپ دوم، گنج دانش، ۱۳۷۰.
۱۱. مبلغی، احمد، مجله فقه، ش ۴۰، تابستان ۸۳، ص ۱۲۰، (مکتب اصولی امام خمینی).
۱۲. مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران، مرکز الكتاب للترجمه و النشر، ۱۴۰۲ق.
۱۳. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار استاد شهید مطهری.
۱۴. موسوی، سید نقی، پیشینه‌شناسی رویکرد فقهی به تربیت، دو فصلنامه مطالعات فقه تربیتی، ش ۱، ۱۳۹۲.
۱۵. موسوی خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، تهران: مکتبه العلمیه الاسلامیه، بی تا، ص ۶۱۶.
۱۶. موسوی خویی، سید ابوالقاسم، موسوعه الإمام الخوئی، قم، مؤسسه إحياء آثار الإمام الخوئی، ج اول، ۱۴۱۷ق.